

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاستگذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۳ / شماره ۳۴ / ۱۴۰۱

۱۴۰۱/۰۱/۲۷

مطالب این شماره

پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات
کشاورزی ایران [تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴] ۲
تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده
ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کتابون شمشادی
تحلیل روند قیمت گوشت مرغ و گوشت قرمز در
دهه ۹۰ ..... ۵
تهیه و تحلیل: کتابون شمشادی
ویراستار علمی: علی کیانی‌راد
سازمان خواربار و کشاورزی از روش پیشرفته برای
اندازه‌گیری فقر روستایی رونمایی کرد ۸
تهیه و تحلیل: حسین اسماعیل‌نیا
ناظر علمی: علی کیانی‌راد
ویراستار: مجتبی پالوج

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ شماره: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

جدول ۲. مقایسه واردات زیربخش‌های کشاورزی ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

زیربخش	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
دام و طیور	۱۸۱.۸	۵۶۲.۱	۹۰.۴	۴۰۰.۴	۱۰۱.۲
دامپزشکی	۵.۲	۳۶۳.۷	۳.۳	۲۷۰.۶	۵۷.۱
شیلات	۱۰.۴	۲۸.۷	۱۷.۹	۴۲.۱	-۴۱.۸
زراعی	۲۶۴۴۳.۱	۱۳۲۳۶.۷	۲۰۶۷۷.۷	۷۸۰۱.۵	۲۷.۹
باغی	۱۳۲۵.۵	۱۶۶۰.۴	۹۲۹.۲	۱۱۵۳.۸	۴۲.۶
جنگل و مرتع	۳۰.۸	۵۰.۹	۳۸.۹	۵۴.۰	-۲۰.۹
مجموع	۲۷۹۹۶.۹	۱۵۹۰۲.۴	۲۱۷۵۷.۵	۹۷۲۲.۵	۲۸.۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

• از نظر وزنی صادرات زیربخش‌های دامپزشکی، شیلات و جنگل و مرتع افزایش داشته است؛ اما صادرات وزنی زیربخش‌های دام و طیور، زراعی و باغی کاهش یافته است. این در حالی است که ارزش صادرات در زیربخش‌های دامپزشکی و شیلات رشد ۲۶.۹ و ۳.۶ درصدی را تجربه کرده و برای سایر زیربخش‌ها، ارزش صادرات کاهش یافته است. برای زیربخش جنگل و مرتع با وجود افزایش جزئی وزن صادراتی، ارزش صادراتی کاهش محسوسی داشته است؛ یعنی قیمت هر واحد کالای صادراتی از این زیربخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل کاهش یافته است.

جدول ۳. مقایسه صادرات زیربخش‌های کشاورزی ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

زیربخش	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
دام و طیور	۵۲۱.۸	۴۹۴.۰	۶۲۰.۵	۶۲۳.۷	-۱۵.۹
دامپزشکی	۰.۹۵	۸.۸	۰.۸۰	۶.۹۵	۱۸.۸
شیلات	۱۰.۸۳	۱۹۶.۶	۹۹.۰	۱۸۹.۷	۹.۴
زراعی	۴۷۸۶.۱	۱۶۹۷.۱	۴۹۰۹.۳	۱۸۹۴.۵	-۲.۵
باغی	۲۲۲۱.۳	۲۲۸۹.۳	۲۲۵۸.۵	۲۸۳۶.۰	-۱.۶
جنگل و مرتع	۱۹.۱	۲۷.۲	۱۸.۴	۲۹.۳	۳.۷
مجموع	۷۶۵۷.۵	۴۷۱۳.۱	۷۹۰۶.۵	۵۵۸۰.۲	-۳.۱

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

* زیربخش دامپزشکی شامل کالاهای واکسن، داروهای دامپزشکی و عوامل زنده می‌باشد.

عنوان خبر: پایش تجارت و بازارهای بین‌المللی محصولات

کشاورزی ایران (تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴)

تهیه و تحلیل: ابراهیم جاودان، مهدی شعبان‌زاده

ناظر علمی: علی کیانی‌راد، کنایون شمشادی

کد: (55)-14010127-PN-4

خلاصه متن خبر: در گزارش حاضر، تصویری از وضعیت فعلی

تجارت خارجی زیربخش‌های کشاورزی ایران در دوره یازده ماهه منتهی به بهمن ماه سال ۱۴۰۰ ارائه شده است.

• بررسی و مقایسه وضعیت کلی تجارت کشاورزی در دوره یازده ماهه منتهی به بهمن ماه در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد صادرات محصولات کشاورزی با افت ۳.۱ درصدی در وزن، از نظر ارزشی افت محسوس ۱۵.۵ درصدی را داشته است. این در حالی است که واردات محصولات کشاورزی با افزایش ۲۸.۷ درصدی در وزن، از لحاظ ارزشی ۶۳.۶ درصد افزایش یافته است. با توجه به افزایش قابل توجه واردات، تراز تجاری بخش در مقایسه با دوره مشابه سال قبل منفی‌تر شده است و از ۴.۱- میلیارد دلار به ۱۱.۲- میلیارد دلار رسیده است.

جدول ۱. مقایسه تجارت کشاورزی ایران در دوره منتهی به

بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

درصد تغییرات	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
صادرات	۷۶۵۷.۵	۴۷۱۳.۱	۷۹۰۶.۵	۵۵۸۰.۲
واردات	۲۷۹۹۶.۹	۱۵۹۰۲.۴	۲۱۷۵۷.۵	۹۷۲۲.۵
تراز تجاری	-۲۰۳۳۹.۴	-۱۱۱۸۹.۳	-۱۳۸۵۱.۰	-۴۱۴۲.۳

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

• از لحاظ وزنی و ارزشی به غیر از زیربخش‌های شیلات و جنگل و مرتع، واردات سایر زیربخش‌ها رشد قابل توجهی داشته است.

کاهش صادرات این کالا، ارزش صادراتی کل پنج قلم اصلی با افت مواجه شده است.

جدول ۵. مقایسه ارزشی صادرات پنج قلم عمده کشاورزی

ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
پسته	۱۲۶.۸	۸۵۱.۷	۱۸۱.۲	۱۲۱۹.۵	-۳۰.۰ -۳۰.۲
گوجه‌فرنگی	۷۴۹.۸	۳۴۹.۹	۷۰۶.۳	۳۲۸.۸	۶.۲ ۶.۴
خرما	۲۹۲.۵	۲۵۵.۲	۲۸۱.۱	۲۴۳.۶	۴.۰ ۴.۸
سیب	۸۵۸.۱	۲۴۴.۳	۷۲۷.۶	۲۷۷.۱	۱۷.۹ -۱۲.۲
هندوانه	۸۲۹.۲	۱۹۳.۴	۶۶۵.۰	۱۴۸.۱	۲۴.۷ ۳۰.۶
مجموع	۲۸۵۶.۴	۱۸۹۳.۴	۲۵۶۱.۱	۲۲۱۷.۱	۱۱.۵ -۱۴.۶

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ وزنی، ذرت دامی با ۸۶ میلیون تن در رتبه اول و گندم با ۶ میلیون تن در رتبه دوم قرار دارد. جو، کنجاله و دانه سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. در بین این اقلام، فقط میزان واردات ذرت ۶.۸ درصد کاهش داشته، اما برای بقیه اقلام میزان واردات افزایشی بوده است. در مجموع، واردات این اقلام با افزایش ۴۶.۸ درصدی در وزن و ۹۰.۸ درصدی در ارزش مواجه بوده است.

جدول ۶. مقایسه وزنی واردات پنج قلم عمده کشاورزی

ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
ذرت دامی	۸۵۶۷.۷	۲۹۵۲.۸	۹۱۹۶.۲	۲۳۱۲.۳	-۶.۸ ۲۷.۷
گندم	۶۰۵۳.۵	۲۰۸۶.۸	۶۷۷.۸	۱۹۰.۲	۷۹۳.۱ ۹۹۷.۲
جو	۳۰۰۶.۷	۸۹۶.۰	۱۷۰۴.۰	۴۲۲.۱	۷۶.۵ ۱۱۲.۳
کنجاله سویا	۲۲۷۲.۰	۱۲۴۰.۹	۱۶۱۵.۳	۶۹۳.۸	۴۰.۷ ۷۸.۹
دانه سویا	۲۱۱۱.۲	۱۳۸۳.۷	۱۸۰۱.۰	۸۶۸.۵	۱۷.۲ ۵۹.۳
مجموع	۲۲۰۱۱.۰	۸۵۶۰.۲	۱۴۹۹۴.۱	۴۴۸۶.۸	۴۶.۸ ۹۰.۸

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

در بین پنج قلم عمده وارداتی از لحاظ ارزشی، ذرت دامی با ارزش ۲,۹۵ میلیارد دلار و روغن خام خوراکی با ارزش ۲,۵۷ میلیارد دلار در رتبه‌های اول و دوم قرار دارند. گندم، دانه و کنجاله سویا در رتبه‌های سوم تا پنجم قرار دارند. کل ارزش وارداتی این اقلام در یازده ماهه سال جاری ۱۰,۲ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با دوره مشابه

بررسی‌ها نشان می‌دهد به طور میانگین، ارزش هر کیلوگرم کالای صادراتی بخش کشاورزی با کاهش ۱۲.۸ درصدی از ۷۱ سنت در دوره یازده ماهه سال ۱۳۹۹ به ۶۲ سنت در دوره یازده ماهه سال ۱۴۰۰ رسیده است. این در حالی است که ارزش هر کیلوگرم کالای وارداتی بخش کشاورزی با رشد ۲۷,۱ درصدی از ۴۵ سنت در دوره یازده ماهه سال ۱۳۹۹ به ۵۷ سنت در دوره یازده ماهه سال ۱۴۰۰ افزایش پیدا کرده است. این امر بدین معنی است که تغییرات قیمت‌های جهانی در یازده ماه گذشته به ضرر تراز تجاری بخش کشاورزی ایران بوده و با وجود گران شدن کالاهای وارداتی ایران، کالاهای صادراتی کشور ارزان‌تر شده است.

سیب، هندوانه، گوجه‌فرنگی، سیب‌زمینی و پیاز، موسیر و سیر پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ وزنی در یازده ماه سال جاری بوده‌اند که به استثنای سیب زمینی و پیاز، موسیر و سیر مقدار صادرات بقیه اقلام روند افزایشی داشته است. از لحاظ ارزشی نیز صادرات هندوانه و گوجه‌فرنگی رشد داشته و ارزش صادرات اقلام دیگر کاهش داشته‌اند. در مجموع صادرات این اقلام با اینکه از لحاظ وزنی ثابت بوده، ولی از لحاظ ارزشی کاهش ۵ درصدی داشته‌اند.

جدول ۴. مقایسه وزنی صادرات پنج قلم عمده کشاورزی

ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
سیب	۵۸۸.۱	۲۴۴.۳	۷۲۷.۶	۲۷۷.۱	۱۷.۹ -۱۲.۲
هندوانه	۸۲۹.۲	۱۹۳.۴	۶۶۵.۰	۱۴۸.۱	۲۴.۷ ۳۰.۶
گوجه‌فرنگی	۷۴۹.۸	۳۴۹.۹	۷۰۶.۳	۳۲۸.۸	۶.۲ ۶.۴
سیب زمینی	۵۸۸.۹	۱۰۹.۹	۷۹۹.۴	۱۲۰.۷	-۲۶.۳ -۸.۹
پیاز، موسیر و سیر	۳۶۴.۹	۷۸.۷	۴۹۲.۴	۱۵۱.۸	-۲۵.۹ -۴۸.۱
مجموع	۳۳۹۰.۸	۹۷۵.۲	۳۳۹۰.۷	۱۰۲۶.۵	۰.۰ -۵.۰

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

پسته، گوجه‌فرنگی، خرما، سیب و هندوانه پنج قلم عمده صادراتی ایران از لحاظ ارزشی در این دوره بوده‌اند که به استثنای پسته و سیب که با کاهش ارزش صادراتی مواجه بوده‌اند، ارزش صادرات بقیه اقلام روند افزایشی داشته است. این در حالی است که مقدار صادرات پسته کاهش داشته است، ولی مقدار صادرات سیب برخلاف ارزش آن، افزایش یافته است. صادرات مجموع این اقلام از لحاظ وزنی رشد ۱۱,۵ درصدی داشته، ولی ارزش کل صادرات کاهش ۱۴,۶ درصدی را تجربه کرده است. این امر ناشی از سهم قابل توجه پسته در ارزش صادراتی پنج قلم عمده است که با

سال قبل رشد ۱۰۵٫۹ درصدی را نشان می‌دهد. در حالی که افزایش در مقدار واردات حدود ۴۵٫۷ درصد بوده است. امری که حاکی از افزایش قابل توجه قیمت‌های جهانی برای اقلام وارداتی ایران است.

جدول ۷. مقایسه ارزشی واردات پنج قلم عمده کشاورزی ایران در دوره منتهی به بهمن ماه ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

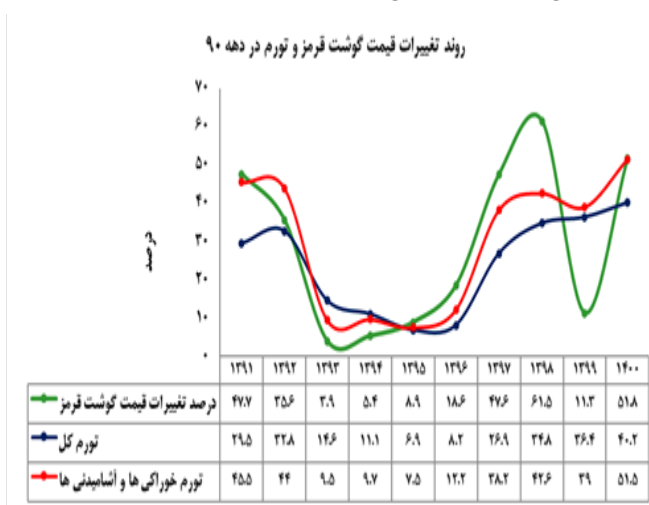
کالا	سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		درصد تغییرات
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
ذرت دامی	۸۵۶۷٫۷	۲۹۵۲٫۸	۹۱۹۶٫۲	۲۳۱۲٫۳	-۶٫۸
روغن خام (نباتی و پالم)	۱۸۷۵٫۹	۲۵۷۰٫۳	۱۰۴۰٫۳	۹۰۶٫۷	۸۰٫۳
گندم	۶۰۵۳٫۵	۲۰۸۶٫۸	۶۷۷٫۸	۱۹۰٫۲	۷۹۳٫۱
دانه سویا	۲۱۱۱٫۲	۱۳۸۳٫۷	۱۸۰۱٫۰	۸۶۸٫۵	۱۷٫۲
کنجاله سویا	۲۲۷۲٫۰	۱۲۴۰٫۹	۱۶۱۵٫۳	۶۹۳٫۸	۴۰٫۷
مجموع	۲۰۸۸۰٫۲	۱۰۲۳۴۶	۱۴۳۳۰٫۵	۴۹۷۱٫۴	۴۵٫۷

منبع: گمرک ج. ا. ایران، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰

- تداوم جنگ و درگیری در منطقه دریای سیاه سبب کاهش سطح تجارت محصولات کشاورزی شده است. در این راستا روسیه به دنبال توقف صادرات مواد غذایی است و صادرات بسیاری از کالاهای کشاورزی از اوکراین نیز متوقف و یا به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است. ضمن آن که بسیاری از کشورهای مهم صادرکننده مواد غذایی در قاره اروپا و آمریکا نیز به دلیل شرایط مبهم آینده، ثبات قیمت‌های داخلی و حفظ امنیت غذایی، با وضع قوانین مختلف، صادرات محصولات کشاورزی را کاهش و یا متوقف کرده‌اند.

- بسیاری از کشورهای واردکننده محصولات غذایی برای کاهش تأثیرپذیری بازار داخلی از شرایط مبهم آتی در حال ترمیم و تکمیل ذخایر استراتژیک خود هستند. با توجه به موارد بیان شده از آن جا که پیش‌بینی‌های فائو نشان می‌دهد که با تداوم درگیری‌ها در منطقه دریای سیاه، قیمت مواد غذایی و خوراکی بین ۸ تا ۲۰ درصد افزایش خواهد یافت در درجه اول بررسی، ترمیم و تکمیل ذخایر کالاهای اساسی از طریق شرکت‌های مباشر باید در دستور کار قرار گیرد. علاوه بر این، با توجه به بالا رفتن قیمت جهانی غلات از جمله گندم و از آن جا که قیمت این محصولات در کشور از طریق پرداخت یارانه حمایت شده و بسیار پائین‌تر از سایر کشورهای منطقه است، استفاده از ابزارهای کنترلی برای جلوگیری از پدیده قاچاق بسیار حائز اهمیت است.

در نمودار ۲ روند درصد تغییرات قیمت اسمی گوشت قرمز، نرخ تورم کل و تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نشان داده شده است. بر این اساس، درصد افزایش قیمت اسمی گوشت قرمز به غیر از سال‌های ۱۳۹۱، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۹ کمتر و یا برابر تورم کل حاکم بر کشور بوده است. دلایل اصلی بیشتربودن نرخ قیمت اسمی از نرخ تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در سه سال فوق، شدت یافتن تحریم‌ها، سیاست‌های پولی و مالی و ارزی نامناسب، افزایش قیمت‌های جهانی نهاده‌های وارداتی و سیاست‌گذاری‌های نامناسب در حوزه تنظیم بازار محصولات کشاورزی و غذایی بوده است. در مورد گوشت قرمز اتفاق دیگری نیز مزید بر علت شده است. در سال ۱۳۹۸ نرخ ارز واردات گوشت قرمز از ترجیحی تبدیل به ارز نیمایی شد.

نمودار ۲. روند تغییرات قیمت اسمی گوشت قرمز و نرخ تورم

در دهه ۹۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، شرکت پشتیبانی امور دام و محاسبات برای ارایه تصویر واقعی‌تر از روند تغییرات قیمت گوشت قرمز و گوشت قرمز، نیاز است تا تغییرات قیمت واقعی محصولات مذکور مد نظر قرار گیرد. روند تغییرات قیمت اسمی و واقعی محصولات مذکور در جدول ۱ آورده شده است. همانگونه که ملاحظه می‌شود، بیشترین تغییرات قیمت واقعی گوشت قرمز در سال ۱۳۹۱ و برابر ۸٫۴ درصد بوده است. این تغییرات در سال ۱۴۰۰ برابر ۰٫۷- بوده است. در مورد گوشت قرمز نیز بیشترین تغییرات قیمت واقعی در سال ۱۳۹۸ برابر ۱۸٫۹ درصد و در سال ۱۴۰۰ برابر ۰٫۳ درصد بوده است.

عنوان خبر: تحلیل روند قیمت گوشت مرغ و گوشت قرمز در

دهه ۹۰

تهیه و تحلیل: کتابیون شمشادی

ویراستار علمی: علی کیانی‌راد

کد: PN-4-14010127-(56)

خلاصه متن خبر: شرایط اقتصادی کشور در دهه ۹۰ و شوک‌های پی در پی ناشی از تحریم‌ها، رفع تحریم و بازگشت مجدد آن و افزایش چشمگیر نرخ ارز منجر به حاکم شدن شرایط تورمی بر اقتصاد کشور شد که بخش‌های مختلف اقتصادی از جمله بخش کشاورزی و غذا را به شدت متاثر ساخت. در این بین، صنعت دام و طیور با توجه به وابستگی بالای آن به واردات نهاده‌های دامی بیش از سایر زیر بخش‌ها متاثر گشت و قیمت اسمی گوشت مرغ و گوشت قرمز با نوسانات شدیدی مواجه گردید که سهم به سزایی از افزایش قیمت محصولات مذکور به دلیل شرایط تورمی حاکم بر کشور بوده است.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: در نمودار ۱، روند درصد تغییرات قیمت

اسمی گوشت مرغ، نرخ تورم کل و تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نشان داده شده است. بر این اساس، درصد افزایش قیمت اسمی گوشت مرغ، به غیر از سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۹، کمتر و یا برابر تورم کل حاکم بر کشور بوده است. دلایل اصلی بیشتر بودن نرخ قیمت اسمی از نرخ تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در دو سال فوق، شدت یافتن تحریم‌ها، سیاست‌های پولی و مالی و ارزی نامناسب، افزایش قیمت‌های جهانی نهاده‌های وارداتی و سیاست‌گذاری‌های نامناسب در حوزه تنظیم بازار محصولات کشاورزی و غذایی بوده است.

نمودار ۱. روند تغییرات قیمت اسمی گوشت مرغ و نرخ تورم

در دهه ۹۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، شرکت پشتیبانی امور دام و محاسبات

جدول ۱. روند قیمت گوشت مرغ و گوشت قرمز، درصد

تغییرات آن و مقایسه با نرخ تورم (واحد: ریال/درصد)

سال	قیمت اسمی گوشت مرغ	تغییرات قیمت اسمی مرغ	قیمت اسمی گوشت قرمز	تغییرات قیمت اسمی گوشت قرمز	درصد تغییرات قیمت	درصد تغییرات قیمت واقعی گوشت	درصد تغییرات قیمت واقعی گوشت قرمز	نرخ تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۱۳۹۰	۳۳۸۱	-	۱۲۶۹۶	-	-	-	-	-
۱۳۹۱	۵۲۰۵	۵۳٫۹	۱۸۷۴۶	۴۷٫۷	۴۷٫۷	۸٫۴	۲٫۲	۴۵٫۵
۱۳۹۲	۶۳۴۰	۲۱٫۸	۲۵۳۲۰	۳۵٫۶	۲۵٫۶	-۲۲٫۲	-۸٫۴	۴۴
۱۳۹۳	۶۶۸۹	۵٫۵	۲۶۴۱۶	۳٫۹	۳٫۹	-۴	-۵٫۶	۹٫۵
۱۳۹۴	۶۷۷۳	-۶٫۲	۲۷۸۳۲	۵٫۴	۵٫۴	-۱۵٫۹	-۴٫۳	۹٫۷
۱۳۹۵	۶۹۰۰	۱۰	۳۰۳۱۵	۸٫۹	۸٫۹	۲٫۵	۱٫۴	۷٫۵
۱۳۹۶	۷۳۱۶	۷٫۵	۳۵۶۶۱	۱۸٫۶	۱۸٫۶	-۴٫۷	۶٫۴	۱۲٫۲
۱۳۹۷	۱۰۲۳۳	۳۸	۵۳۰۶۳	۴۷٫۶	۴۷٫۶	-۰٫۲	۹٫۴	۳۸٫۲
۱۳۹۸	۱۲۸۴۶	۲۵٫۵	۸۵۶۹۱	۶۱٫۵	۶۱٫۵	-۱۷٫۱	۱۸٫۹	۴۲٫۶
۱۳۹۹	۱۸۴۶۸	۴۳٫۸	۹۵۳۹۸	۱۱٫۳	۱۱٫۳	۴٫۸	-۲۷٫۷	۳۹
۱۴۰۰	۲۷۸۵۳	۵۰٫۸	۱۴۴۸۰۵	۵۱٫۸	۵۱٫۸	-۰٫۷	۰٫۳	۵۱٫۵

ماخذ: مرکز آمار ایران، شرکت پشتیبانی امور دام، سازمان حمایت و محاسبات
۱: لازم به ذکر است درصد تغییرات قیمت واقعی گوشت مرغ و گوشت قرمز از اختلاف تغییرات قیمت اسمی و نرخ تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها به دست آمده است.

همانطور که بیان شد، در دهه ۹۰ شرایط تورمی حاکم بر کشور نه تنها محصولات کشاورزی (خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها) را متاثر ساخت، بلکه سایر بخش‌های اقتصادی را نیز تحت تاثیر قرار داد و روند افزایشی قیمت سایر کالاها را مصرفی نیز در دهه گذشته تداوم داشته است. به طور مثال، در سال ۱۳۹۹ افزایش قیمت روغن موتور ایرانول ۵۵٫۳ درصد، سیمان خاکستری ۸۵٫۵ درصد و پودر ماشین لباسشویی برابر ۵۰٫۴ درصد بوده است که بیشتر یا حداقل برابر رشد قیمت‌های گوشت مرغ و گوشت قرمز می‌باشد. اما در خصوص میلگرد نمره ۱۴، قیمت به میزان ۲۰٫۵ درصد رشد یافته که حدود نصف افزایش قیمت کالاهای گوشت مرغ و گوشت قرمز بوده است. این در حالی است که قیمت همین کالا از افزایش ۱۸۰ درصدی در سال ۱۳۹۹ برخوردار بوده است.

جدول ۲. درصد تغییرات قیمت کالاهای منتخب در سال‌های

۱۳۹۵-۱۴۰۰

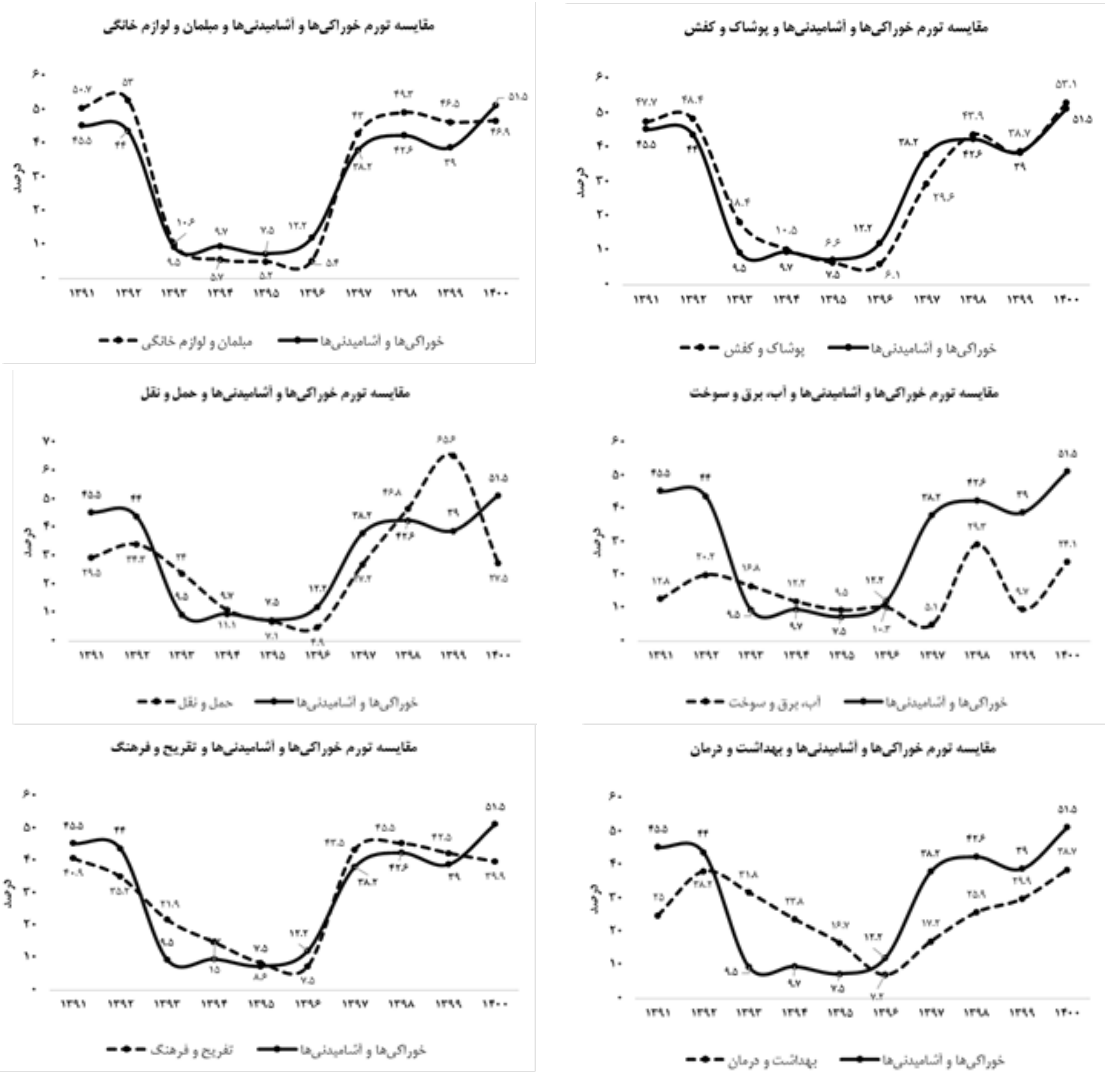
سال	گوشت مرغ	گوشت قرمز	تیر آهن نمره ۱۸	روغن موتور ایرانول	سیمان خاکستری تیپ ۳۲۵	میلگرد پودر ماشین لباسشویی نمره ۱۴
۱۳۹۶	۷٫۵	۱۸٫۶	۴۸٫۲	-۸٫۱	۹٫۸	۳۰٫۹
۱۳۹۷	۳۸	۴۷٫۶	۵۱٫۴	۳۲٫۵	۱۵٫۸	۸۲٫۹
۱۳۹۸	۲۵٫۵	۶۱٫۵	۳۱٫۴	۶۹٫۵	۴۰٫۶	۱۷٫۶
۱۳۹۹	۴۳٫۸	۱۱٫۳	۱۱۳٫۹	۱۵٫۷	۳۸٫۹	۱۷۹٫۹
۱۴۰۰	۵۰٫۸	۵۱٫۸	۴۴٫۹	۵۵٫۳	۸۵٫۵	۲۰٫۵

ماخذ: سازمان حمایت، شرکت پشتیبانی امور دام و محاسبات

بنابراین، در شرایطی که تورم ساختاری بر اقتصاد کشور حاکم است، کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان و ناکارآمدی در سیاست حمایت از

مصرف‌کنندگان محصولات کشاورزی و غذایی، انتظار ثبات قیمت‌های اسمی چندان صحیح نمی‌باشد. بالطبع هزینه‌های تولید تولیدکنندگان بخش کشاورزی به ویژه تولیدکنندگان محصولات و فرآورده‌های دام و طیور افزایش یافته و این افزایش هزینه در قیمت نهایی متبلور شده است که منجر به افزایش قیمت اسمی آن می‌شود. لذا در این حالت، مدیریت بازار به لحاظ عدم کمبود گوشت مرغ و گوشت قرمز و کنترل نوسانات شدید قیمت گوشت مرغ و گوشت قرمز همراه با حمایت هدفمند از مصرف‌کنندگان امری ضروری است. اتفاقی که در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ با عرضه کافی گوشت مرغ به منظور تنظیم بازار، ارایه خدمات نوین توزیع و کاهش فاصله قیمت دریافتی تولیدکنندگان و پرداختی مصرف‌کنندگان نهایی، نوسانات آن به شدت کاهش یافت.

در ادامه نیز تورم برخی از مهمترین گروه‌های کالا و خدمات مصرفی؛ با تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها مورد مقایسه قرار گرفته است. نکته قابل توجه در مقایسه تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها با گروه‌های اصلی کالایی و خدمات مصرفی (و نه سرمایه‌ای که در طی دهه گذشته مسکن و خودرو از کالای مصرفی به سرمایه‌ای تبدیل شده است) این است که تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها مشابه تورم پوشاک و کفش است. در عین حال دلیل بالاتر بودن نرخ تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نسبت به حمل و نقل و آب، برق و گاز، یارانه‌های عظیمی است که به این بخش‌ها به مصرف‌کننده نهایی پرداخت می‌شود. اما در حوزه غذا یارانه بصورت هدفمند برای مصرف‌کننده پرداخت نمی‌شود و از سال ۱۳۹۷ با سیاست ارز ترجیحی بدلیل تبعیض قیمتی ارز و وجود رانت و فساد در طول زنجیره ارزش، سیاست افزایش بهره‌وری تولید غذا، حمایت هدفمند از مصرف‌کنندگان غذا و کارایی نظام توزیع و دسترسی اقتصادی غذا تحت تاثیر قرار گرفته است.

نمودار ۳. مقایسه شاخص تورم خوراکی‌ها و آسامیدنی‌ها با سایر گروه‌های کالا و خدمات مصرفی در دهه ۹۰

ماخذ: مرکز آمار ایران و محاسبات

عنوان خبر: سازمان خواربار و کشاورزی از روش پیشرفته برای اندازه‌گیری فقر روستایی رونمایی کرد

تهیه و تحلیل: حسین اسماعیل‌نیا
کد: PN-3-14010127-(57)

ناظر علمی: علی کیانی‌راد

ویراستار: مجتبی پالوج

خلاصه متن خبر: اکثر فقرای جهان در نواحی روستایی زندگی می‌کنند، اما به سختی می‌توان به اطلاعات موثق و هماهنگ در مورد تعداد و شرایط آنها دست یافت.

سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) برای کمک به رفع این کمبود در مبارزه با گرسنگی جهانی، گزارشی را با همکاری ابتکار فقر و توسعه انسانی آکسفورد (OPHI^۱) منتشر کرده است که یک شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی (R-MPI^۲) را معرفی می‌کند.

شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی با نگاهی دقیق‌تر به قابلیت‌های مردم روستایی، روش‌های موجود برای اندازه‌گیری فقر روستایی را به قلمروهایی مانند امنیت غذایی، کیفیت تغذیه، تحصیلات و استانداردهای زندگی آنها گسترش داده است؛ علاوه بر این، سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد و دانشگاه آکسفورد دو جنبه کلیدی دسترسی یا عدم دسترسی به دارایی‌های کشاورزی و قرار گرفتن در معرض مخاطرات زیست محیطی و سایر مخاطرات و حفاظت اجتماعی تأثیر گذار بر زندگی روستائیان را اضافه کردند.

در حال حاضر با وجود این که طیف وسیعی از معیارهای فقر وجود دارد و معمولاً مورد استفاده قرار می‌گیرد اما اطلاعات منظم و دقیق در مورد فقر روستایی که بتواند اندازه صحیح و همگن را ارائه دهد، کمتر در دسترس است. شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی شامل شاخص‌های نوآورانه در مورد کفایت مالکیت دارایی‌های کشاورزی، حفاظت اجتماعی روستایی و قرار گرفتن در معرض خطر می‌باشد.

شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی بر این مفهوم استوار است که دیدگاه یک بعدی، مانند درآمد خانوار، به طور دقیق فقر را در مناطق روستایی نشان نمی‌دهد. اکنون به صراحت تشخیص داده شد که فقر معنای بسیار گسترده‌تری از یک حساب بانکی خالی دارد.

این مفهوم در شاخص چند بعدی فقر جهانی (MPI^۳) که در سال ۲۰۱۰ توسط برنامه توسعه سازمان ملل متحد و دانشگاه آکسفورد راه‌اندازی شد، نیز منعکس شده است که شامل ۱۰۹ کشور و ۵٫۹ میلیارد نفر را در سال ۲۰۲۱ می‌باشد.

شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی، برگرفته از دامنه شاخص چند بعدی فقر جهانی است، همچنین شامل ترکیبی نوآورانه از داده‌های فضای جغرافیایی و پیمایش‌هایی است که تعداد جمعیت روستایی در معرض خشکسالی، سیل و یا امواج گرما را نشان می‌دهد. مدیر پروژه فقر و توسعه انسانی دانشگاه آکسفورد می‌گوید: «راه‌اندازی این شاخص چند بعدی جهانی فقر نوآورانه روستایی اولین گام مهم برای تشکیل محیط داده و بحث در مورد ادامه پیشرفت در درک فقر روستایی است که هدف آن، پایان دادن به فقر روستایی در همه اشکال و ابعاد آن می‌باشد».

یافته‌های مفید

سودمندی این ابزار جدید در گزارش مشترک فائو و دانشگاه آکسفورد در آنجا مشهود است که این شاخص با استفاده از پیمایش‌های اخیر خانوارها در اتیوپی، مالاوی، نیجر و نیجریه آزمایش شده است.

این گزارش نشان می‌دهد که چگونه شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی اطلاعات اضافی و متفاوتی را در مقایسه با سایر معیارها - هم معیارهای پولی و هم اقدامات چند بعدی - به دست می‌دهد. معیارهای قبلی، ویژگی‌های روستایی را شامل نمی‌شد اما در این گزارش از نقطه نظرات آماری ابعاد کارآمدتری گنجانده شده است.

همپوشانی محرومیت‌های پولی با غیر پولی مهم است. با این حال، شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی موارد بیشتری را در نظر دارد. به عنوان مثال، با استفاده از شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی در مالاوی، ۱۴ درصد بر فقرای روستایی شناسایی شده، افزوده شد؛ در حالی که با معیار پولی به عنوان فقیر شناخته نشده بودند.

شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی در عمل نیز در ۶۴ منطقه روستایی مالاوی آزمایش شد. از اعضای جامعه خواسته شد تا ابعاد گنجانده شده در شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی را بر اساس تجربه زندگی خود بررسی کنند و سختی و فقر روستایی را از نظرگاه خود تعریف کنند. در حالی که تصور می‌شد اکثر ابعاد بسیار مهم در نظر گرفته شده‌اند اما ابعاد دیگری - مانند وضعیت ذهنی یا ظاهر فیزیکی - نیز مطرح شدند.

همه این شاخص‌ها را نمی‌توان به راحتی در پیمایش‌های بزرگ مقیاس استخراج کرد اما درس‌های مهمی در مورد محدودیت

1. Oxford Poverty and Human Development Initiative
2. Rural Multidimensional Poverty Index

3. Multiple Poverty Index

معیارهای پولی و اهمیت مناسب‌سازی اندازه‌گیری با شرایط روستاها آموخته شد.

بررسی این شاخص‌ها فقط به منظور تولید اطلاعات بیشتر نیست. بلکه شناسایی دقیق‌تر این واقعیت است که افراد شدیداً فقیر چه کسانی هستند؛ کجا زندگی می‌کنند و چه محدودیت‌های خاصی دارند که از رهایی آنها از فقر در مناطق روستایی ممانعت به عمل می‌آورد. این اطلاعات می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری سیاست‌های دقیق‌تر برای مقابله با فقر و گرسنگی روستایی داشته باشد.

فائو در حال پشتیبانی از کشورها در طراحی و اجرای سیاست‌هایی است که به وضعیت کشاورزان فقیر و خرد رسیدگی می‌کنند؛ معیشت و تاب‌آوری آنها را بهبود می‌بخشند و بر توانایی آنها برای رهایی از فقر شدید می‌افزایند.

شاخص نوآورانه فقر چند بعدی روستایی می‌تواند به عنوان یک ابزار راهنما برای تصمیم‌سازان و به عنوان ابزاری برای پایش پروژه‌ها و برنامه‌های مقابله با فقر روستایی محسوب شود. اطلاعات بهتر در مورد فقر روستایی می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری سیاست‌های دقیق‌تر داشته باشد.

پیشنادهای سیاست‌گذاری

- سنجش فقر با روشی جدید و جامع‌نگر بیانگر این است که با این روش، فقرای روستایی به نحو دقیق‌تری شناسایی خواهند شد. بنابراین اخذ گزارش مزبور و ترجمه آن، تهیه آمار و اطلاعات فقر روستایی با روش جدید به عنوان یک اولویت مهم پیش‌روی سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران امر است.
- با توجه به این که آمار فقر روستایی در کشور ما در موسساتی مانند کمیته امداد امام خمینی و سازمان بهزیستی و ... پیشنهاد می‌گردد، شناسایی فقر روستایی با روش پیشرفته حاضر در دستور کار قرار گیرد.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir